
Г. Д. Романчук,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
соціологічних досліджень та розвитку освіти ВІППО

Наставник волинських педагогів

Квіти для душі

Історія Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти у 1984–2008 роках нерозривно пов'язана з діяльністю Ганни Семенівни Маслай. ВІППО вона очолювала протягом двадцяти чотирьох літ.

Початок роботи у Волинському інституті удосконалення кваліфікації вчителів був пов'язаний з пошуком молодим директором відповідей на низку запитань щодо перспектив його розвитку. Ганна Семенівна згадує, що відповіді знайшла у своєму життєвому кредо: інститут і вона як директор працюватимуть «для вчителя, на вчителя, з учителем!» [5, с. 30].

Де б не працювала – вчителем математики, заступником директора, директором Поромівської середньої школи, заступником голови колгоспу, на партійній роботі в Іваничівському районі, заступником голови облвиконкому Волинської обласної ради депутатів трудящих – уся її діяльність була спрямована на задоволення потреб тих, кого вчила, для кого працювала, на створення умов для роботи своїх колег і співробітників, відгукувалась на прохання та пропозиції сотень людей, які зверталися до неї, всю себе віддавала роботі, людям. Саме в Поромові здобула першу велику

Традиційна щотижнева нарада працівників ВІППО

Зустріч слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів історії з представниками видавництва навчальної літератури та деканом історичного факультету ВДУ ім. Лесі Українки Є. І. Франчуком (п'ятий справа), 2000 р.

перемогу – домоглася дозволу на будівництво та збудувала нову школу на 480 місць. Кожна нова посада вимагала особистого зростання і здобуття нових вмінь. Постійна робота над собою давала досягнення, перелічити які забракне місця.

Прийшовши в інститут, намагалась об'єднати усіх співробітників завданням: «Ми працюємо задля забезпечення потреб і очікувань вчителя». Алгоритмом роботи для себе визначила: «кадри інституту і матеріально-технічне забезпечення» [5, с. 30].

Розпочала роботу з вирішення питання про будівництво навчально-лабораторного корпусу. Постійні звертання до керівництва обласної ради депутатів трудящих, Міністерства освіти, Кабінету міністрів та інших необхідних установ (проектних, будівельних, постачальних тощо), намагання переконати всіх у необхідності створення комфортних умов для постійного підвищення професійного рівня, педагогічної майстерності, загальної культури освітян області дали очікуваний результат – рішення було прийняте, кошти виділені. І Ганна Семенівна разом з будівельниками розпочала цю справу. Вона вникала в усі деталі будівельного процесу. П'ятиповерховий навчально-лабораторний корпус звели менше ніж за рік у 1986 році. Для введення його в дію необхідно було обладнати навчальні аудиторії та лабораторії. Це був період постійного перебування у відрядженнях: у Володимир-Волинський – за меблями, у Тернопіль – за люстрами, до Києва – за унаочненням та обладнанням для кабінетів і так майже по всій Україні. Політика матеріально-технічного забезпечення діяльності інституту давала змогу готувати педагогічні кадри до змін в освітньому процесі навчальних закладів: на базі одного із перших комп'ютерних класів в області розпочато випереджувальну підготовку вчителів інформатики. Ректор постійно дбала про забезпечення робочих місць працівників комп'ютерами. Новітнім обладнанням, приладами забезпечувалися кабінети (фізичний, математики, іноземних мов та ін.), реактивами для дослідів – хімічний. Постійно збільшувався книжковий фонд бібліотеки інституту, розширювалася передплата педагогічних та інших фахових видань.

Поряд з цим ретельно планувала роботу з кадрами інституту, залученням до співпраці з ним кращих педагогів області. Новим змістом та формами наповнила взаємодію з кафедрами Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки у контексті підвищення наукового рівня усіх спільних заходів, спрямованих на розвиток фахової майстерності педагогів області. Це і проведення виїзних засідань кафедр ЛДПІ та кабінетів ІУКВ в освітніх закладах області, обласні та регіональні науково-практичні конференції, участь науковців у проблемних семінарах та роботі з обдарованими школярами тощо.

Постійною увагою директора були оточені працівники районних і міських методичних кабінетів

у контексті підвищення їх кваліфікації та щоденна допомога у вирішенні робочих чи й особистих питань. Глибоке проникнення в особливості діяльності колективів методичних кабінетів, спрямування їх праці на вирішення нагальних саме для окремого міста чи району питань дозволили сформувати регіони перспективного досвіду з окремих напрямів роботи з педагогами. На цій основі особисто директор розробила систему виїзних тематичних семінарів-практикумів для завідувачів РМК (ММК), які значною мірою поліпшували і вертикальну (ВІППО – методичні кабінети), і горизонтальну (методичний кабінет – методичний кабінет) взаємодію працівників методичних служб області та ефективність роботи з учителем.

А з 2003 року напрацьований досвід широко пропагувався на сторінках «Педагогічного пошуку» – виданням добірки матеріалів із районів та міст області [13, с. 5]. Цьому передували перемовини Ганни Семенівни з керівництвом району, її виїзди разом із редактором Л. П. Вегерою до районних відділів, управлінь освіти, обговорення спрямування, тематики статей. Протягом 2003–2007 років на шпальтах «Педагогічного пошуку» розкрито досвід роботи Камінь-Каширського, Горохівського, Старовижівського, Локачинського, Любомльського, Ратнівського районних та Луцького міського методичних кабінетів.

Використовувалась така форма поліпшення ефективності функціонування методичних кабінетів як проведення обласних оглядів-конкурсів діяльності РМК (ММК) та залучення їх до участі у різних всеукраїнських конкурсах. Проведений у 2005–2006 роках обласний огляд-конкурс методичних кабінетів загальноосвітніх навчальних закладів з організації інноваційної діяльності значно збагатив методичну скарбницю та дав поштовх до використання такої форми роботи міськими і районними методичними кабінетами [12].

Завданням модернізації системи післядипломної педагогічної освіти регіону відповідала структурна перебудова інституту. Відкриття лабораторії інформатики забезпечувало не лише підготовку вчителів різних фахів до використання ІКТ в освітньому процесі, а й різнопланове навчання науково-педагогічних та методичних працівників інституту. Наступним кроком стало створення у серпні 1993 року кафедри педагогіки і психології, яку очолила кандидат педагогічних наук, доцент М. І. Гей. У 1997 році розпочала роботу кафедра теорії та методики викладання шкільних предметів, якою понад десять років керував кандидат історичних наук, професор Г. В. Бондаренко. У січні 2003 року розпочала функціонувати кафедра управлінської діяльності (нині – менеджменту освіти), роботу якої спрямовувала до 2009 року доцент Л. О. Щоголева. Дві науково-дослідні лабораторії: соціологічна (нині – соціологічних досліджень та розвитку освіти) (1998 р.)

та «Сільська школа» (нині – освітніх інновацій та координації діяльності РМК (ММК) (2004 р.), центр практичної психології (1993 р.) розширили діапазон наукових досліджень інституту. Відбулась також реорганізація методичних підрозділів. Окремі кабінети були об'єднані у навчально-методичні відділи, що значною мірою сприяло інтеграції в організації та проведенні методичних заходів.

Завідувач центру практичної психології О. М. Цимбалюк одразу ж отримала настанови ректора про особливо відповідальний напрям – роботу з батьками, «розвиток батьківської педагогіки в теорії та на практиці». Центр організував батьківські конференції не тільки в Луцьку, а й містах та районах області, на яких завжди виступала Г. С. Маслай. Ольга Миколаївна постійно вела психологічне консультування батьків в інституті.

Ідеєю Ганни Семенівни було започаткування видання для освітян області. Вона втілилась у життя у 1994 році виходом першого номера інформаційно-методичного вісника «Педагогічний пошук», зробленого силами працівників інституту на техніці кабінету інформатики. У «Слові до читачів» Ганна Семенівна наголошувала: «Започатковуючи нове видання, ми розраховуємо, що воно сприятиме утвердженню інституту в новому статусі, пропаганді всього нового, істинно цінного, що народжується педагогічною практикою, пошуками науковців» [10, с. 3]. І в 101 випуску науково-методичного вісника (так змінився статус часопису в 1997 році) з гордістю констатувала: «За 25 років багато чого змінилось у житті, суспільстві, світі, але все, що створюється для людей з великою турботою, творчістю, відповідальністю, має право на розвиток у стрімкий час ІКТ. Сьогоднішній „Педагогічний пошук” – це сплав мудрості, науки, досвіду, авторитету рідного інституту, освіти Волині. Це життєдайне джерело для кожного, хто має можливість і щастя зачерпнути мудрості й наснаги» [4, с. 7].

У музеї історії освіти Волині ВІППО

Багато зусиль доклала Ганна Семенівна до створення музею історії освіти Волині. Ректор (з 2003 року у зв'язку з введенням в дію нового Положення про інститути післядипломної освіти та зміною Статуту і назви інституту змінилась назва її посади) вирішувала всі організаційні й фінансові питання формування експозиції музею, долучала до пошукової роботи та використання його наукового, краєзнавчого потенціалу в роботі зі слухачами курсів підвищення кваліфікації науковців і методистів інституту. З часом ректор вирішила питання про ставку завідувача, що дозволило значно активізувати різні напрями діяльності музею.

Ганна Семенівна стала і першим дослідником історії інституту. У виступі на краєзнавчій конференції «Минуле і сучасне Волині. Освіта. Наука. Культура» (1990 р.) вперше розкрила особливості його створення як науково-методичного центру в довоєнний період [11]. Кожна участь Г. С. Маслай у краєзнавчих конференціях збагачувала історію інституту введенням до наукового обігу нових документів та спрямовувала вчительство на розвиток педагогічного краєзнавства. Напередодні 60-річчя інституту доручила методисту з історії В. А. Лук'янчуку зустрітися з колишніми працівниками закладу, опрацювати фонд інституту в Державному архіві Волинської області. Кожен структурний підрозділ написав нарис своєї історії. Результатом спільної роботи стало видання «Волинський обласний навчально-методичний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів. 60» [3].

Приклад створення музею історії освіти при ВІППО став стимулом до розвитку педагогічного краєзнавства у містах та районах області. Конкурси на кращу історію навчального закладу провели Камінь-Каширський та Ківерцівський методичні кабінети. Музеї історії освіти району створили в Турійську, Камені-Каширському, Любомлі.

У 1995 році прийнято рішення про проведення міських, районних і обласної виставок дидактичних та методичних матеріалів «Творчі сходинок педагогів Волині», яка стала щорічною і вже святкує 25-ліття. Значна частина матеріалів переможців виставки друкується на сторінках «Педагогічного пошуку», видається окремими збірниками. Відповідно до наказу управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації № 805 від 27.12.2005 р., зініційованого Г. С. Маслай, тематику XI обласної виставки було визначено як «Інноваційний підхід до науково-методичного супроводу навчально-виховної діяльності». Представлені методичні посібники, навчальні авторські програми, методичні рекомендації тощо характеризувались

новизною й актуальністю, науковим підходом і прикладною спрямованістю, засвідчили постійний творчий пошук педколективів, ефективне використання інноваційних технологій в освітньому процесі, видані в додатку до «Педагогічного пошуку» [14].

Особливий напрям діяльності ректора – організація роботи з обдарованою учнівською молоддю. Ганна Семенівна всіляко підтримувала пропозиції методистів інституту щодо організації на базі інституту шкіл юних математиків, фізиків, хіміків. До їх роботи залучались викладачі ВНУ ім. Лесі Українки, кращі вчителі області, працівники інституту. Підтримала й пропозицію Г. Г. Джигалюк, методиста з математики, щодо проведення обласної математичної олімпіади імені Михайла Кравчука, яка вже багато років поспіль проводиться восени, до дня народження нашого видатного земляка.

«Школа абітурієнта», створена зусиллями Ганни Семенівни, відкрила дорогу до вищої освіти багатьом випусникам сільських шкіл.

Основною метою діяльності ВІППО Г. С. Маслай завжди вважала розвиток творчого потенціалу педагога. Освітній процес курсів підвищення кваліфікації, наукові та методичні заходи у міжтестастійний період постійно знаходилися в полі зору ректора. Вона брала активну участь в усіх формах підвищення кваліфікації педагогів. Зустрічаючись з учителями в аудиторіях інституту, педагогічних колективах шкіл, на обласних та районних семінарах, науково-практичних конференціях, власним прикладом доводила важливість для вчителя постійної самоосвіти та готовність інституту забезпечити потреби вчителів у підвищенні їх фахового рівня.

Вона стала ініціатором об'єднання творчих учителів у педагогічну Асоціацію «Творчість», яку очолив Д. О. Гнатюк, заслужений працівник освіти України. Відповідальним секретарем Асоціації була Л. О. Щоголева, старший викладач кафедри педагогіки і психології. Ганна Семенівна надихала на творчі зустрічі, допомагала у проведенні виїзних засідань, часто сама брала у них участь. Д. О. Гнатюк, А. В. Дьоміна, Г. Я. Лук'ячук, Н. С. Пушкар, Л. О. Щоголева та багато інших членів Асоціації систематично виїздили в міста й райони області, ознайомлюючи педагогів з новими освітніми технологіями, залучаючи до наукових та методичних заходів Асоціації. В ній плідно працювали педагоги і методичні працівники міст Ковеля, Луцька, Володимира-Волинського (міста і району), Горохівського, Іваничівського, Ківерцівського, Старовихівського районів, які завжди готові були зустріти своїх колег, поділитися родзинками досвіду.

У травні 2007 року вчена рада Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України, заслухавши та обговоривши інформацію Ганни Семенівни, схвалила роботу Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти щодо розвитку творчого потенціалу вчителя, оголосила подяку ректорові за значний особистий внесок у розвиток системи післядипломної освіти та вдосконалення процесу навчання педагогічних

Г. С. Маслай і В. І. Тишков, завідувач Камінь-Каширського районного відділу освіти, 2003 р.

і керівних кадрів, рекомендувала обласним інститутам ППО вивчити позитивні ідеї досвіду Волинського ІППО щодо розвитку творчого потенціалу вчителя в умовах модернізації для використання у своїй діяльності. Статтю Ганни Семенівни з цього питання рекомендовано до друку в журналі «Післядипломна освіта в Україні» [6].

У науковому доробку Г. С. Маслай – понад 100 статей у фахових, методичних, педагогічних виданнях, методичних рекомендацій. Вона підтримувала ідеї наукових співробітників та методистів про підготовку спеціальних випусків всеукраїнських фахових видань, присвячених висвітленню досвіду інституту та педагогічних колективів області. Кожен із таких випусків розпочинався аналітичним матеріалом ректора [7–9].

Вона була організатором та учасником міжнародних, всеукраїнських, обласних, районних наукових, науково-методичних і краєзнавчих конференцій. Лише протягом 2005–2007 років на базі ВІППО проведено одну міжнародну, чотири всеукраїнських та сім обласних науково-практичних конференцій. На запрошення Ганни Семенівни до участі у всеукраїнських науково-практичних конференціях з проблем сучасної педагогіки, післядипломної педосвіти відгукувались відомі українські вчені, дійсні члени та члени-кореспонденти АПН України: Р. А. Арцишевський, І. Д. Бех, І. А. Зязюн, Ю. І. Мальований, О. В. Сухомлинська, А. С. Нісімчук та ін. Гостем інституту неодноразово була академік – засновник Національної академії педагогічних наук України О. Я. Савченко, яка не лише брала участь у наукових заходах, а й працювала з педагогами, вчителями початкової школи, котрі з перших уст отримували її методичні поради щодо організації освітнього процесу.

Інститут співпрацював з Інститутом педагогіки АПН України за угодою про науково-методичне співробітництво, предметом якого було визначено організацію і проведення експериментально-дослідної роботи з теми «Науково-методичне та організаційне забезпечення профільного навчання у старшій школі сільської місцевості».

Відповідно до угоди про співробітництво з Науково-методичним центром середньої освіти МОН України соціологічна лабораторія ВІППО брала участь у всеукраїнських дослідженнях. Опитування педагогів, учнів та їх батьків проводились у тому числі за інструментарієм, розробленим працівниками лабораторії.

Початок 2000-х років відзначився реалізацією міжнародних проєктів: «Громадянська освіта – Україна» (фінансувався Європейським Союзом); Проєкт Корпусу миру США в Україні «Навчання англійської мови у селах та містечках»; Проєкт Ради Європи «Політика і практика викладання соціокультурного розмаїття у загальноосвітніх навчальних закладах»; «Освітня політика та освіта „рівний – рівному“» тощо.

За підтримки ректора методист англійської мови Т. В. Свиридюк розробила проєкт «Формування соціокультурної компетенції вчителя англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання» і отримала грант Корпусу миру США в Україні на створення мультимедійного центру для проведення навчальних тренінгів для вчителів англійської мови області.

Активний громадський діяч, Г. С. Маслай багато років поспіль очолювала Волинську обласну раду жінок, організувала на Волині діяльність Дитячого фонду України та була першим головою його обласного відділення, обиралась депутатом

Іваничівської районної, Волинської обласної (1998–2004 рр.) рад, членом президії Волинського обласного комітету профспілки працівників освіти і науки, була радником на громадських засадах голови Волинської облдержадміністрації Б. П. Клімчука. У 2003 році інститут став колективним членом Української асоціації імені Василя Сухомлинського.

Натхненна праця Г. С. Маслай відзначена державними та відомчими нагородами: орденом «За заслуги» III ступеня (1997 р.), Трудового червоного прапора (1976 р.), медаллю А. С. Макаренка (1993 р.), орденом Української православної церкви Святої великомучениці Варвари (2005 р.), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (1993, 1998, 2003, 2004, 2009, 2010 рр.), Почесною грамотою Волинської обласної ради (2000, 2001, 2008 рр.), Почесною грамотою Волинської обласної державної адміністрації (2007 р.), відзнакою МВС України «За сприяння органам внутрішніх справ» (2005 р.), званням «Заслужений працівник народної освіти України» (1992 р.), нагрудними значками «Відмінник народної освіти» (1985 р.), «Відмінник освіти України» (1991 р.) та багатьма іншими [1, с. 179; 2, с. 212].

Ганна Семенівна постійно дбала про зростання ролі інституту, кожного працівника в освітньому просторі області, аналізувала і визначала перспективи його розвитку. Авторитету ВІППО слугувала мудра співпраця ректора із закладами вищої освіти та установами культури краю, керівниками міст і районів області, толерантне взаєморозуміння та співпраця з працівниками управління і відділів освіти.

І нині Ганна Семенівна завжди відгукується на прохання взяти участь у заходах інституту, написати до «Педагогічного пошуку», поділитися своїми думками щодо перспектив розвитку післядипломної освіти вчителів у регіоні.

Література

1. Бондаренко Г. В., Романчук Г. Д. 24 листопада 70 років від дня народження Г. С. Маслай (1942) – волинського педагога, доцента, заслуженого працівника народної освіти України. *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік* / ред.-упоряд. В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. Луцьк: ПДВ «Твердиня», 2011. С. 178–181.
2. Їх же. 24 листопада 75 років від дня народження Г. С. Маслай (1942) – заслуженого працівника народної освіти України. *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік* / ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. Луцьк: Терези, 2016. С. 210–212.
3. Волинський обласний навчально-методичний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів. 60. Луцьк: ВІППО, 1999. 44 с.
4. Маслай Г. С. Долаючи вершини. *Пед. пошук*. 2019. № 1 (101). С. 7.
5. Її ж. Розвиток творчого потенціалу педагога – основна мета діяльності ВІППО. *Пед. пошук*. 2015. № 1 (85). С. 30–34.
6. Її ж. Розвиток творчого потенціалу вчителя. *Післядипломна освіта в Україні*. 2008. № 1 (12). С. 32–35.
7. Її ж. Працюємо з учителем і на вчителя. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2006. № 1. С. 36–38.
8. Її ж. Грані співпраці. *Сільська школа України*. 2005. № 8 (118). С. 3–5.
9. Її ж. Головна турбота – розвиток творчості. *Директор школи*. 2000. № 18 (114). С. 3–4.
10. Її ж. Слово до читачів. *Пед. пошук*. 1994. № 1. С. 3.
11. Її ж. Волинський обласний інститут удосконалення вчителів – науково-методичний центр підвищення кваліфікації вчителів. *Минуле і сучасне Волині. Освіта. Наука. Культура*: тези доповідей та повідомлень IV Волин. істор.-краєзнав. конф. 13–14 квітня 1990 р.). Ч. II. Луцьк: РВВ Волин. облполіграфвидаву, 1990. С. 83–85.
12. Розвиток інноваційної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах. Луцьк: ВІППО, 2006. 92 с.
13. Романчук Г. Д. Надійний супутник освітян. *Пед. пошук*. 2018. № 4 (100). С. 3–8.
14. Творчі сходинок педагогів Волині. За матеріалами XI обласної виставки дидактичних і методичних досягнень «Інноваційний підхід до науково-методичного супроводу навчально-виховної діяльності». *Пед. пошук*. 2006. № 3 (51). Додаток № 2. 76 с.